

2 blaise pascal

8 milovať budeš Boha 1

11 milovať budeš Boha 2

16 kaplnkový pobyt na Zaježovej...

18 už nie som smutná stará električka

20 listy do listov

22 hádzať „sväté kamene

úvodník

Blúdím vo svete myšlienok, ako v obrovskom second-hande a hľadám vhodné vety. Všetko pôsobí akosi ošúchane. Tento úvodník mal byť už dávno hotový. Aj celé Listy. To, čo beží v mojej hlave však nemá podobu slov. Je to skôr ticho plné čakania a hľadania. Chcem niečo napísať, ale neviem písať o tom, o čom mlčím. Ako v tom vtipе o matkách. Stretnú sa. Mlčia. Jedna povie: „Ach!“ Druhá o pol hodiny dodá „Och!“ A tretia po chvíli ticha povie: „Musíme sa baviť o deťoch?“ Nemlčíme len o našich deťoch, ale aj o tých deťoch v nás. O tých deťoch, čo v snahe robiť dobré veci dávajú góly do vlastných bránok. Ako robiť správne veci správne? Ako sa cez to, o čom mlčíme, prehrýzť k tomu, o čom by sme mlčať nemali?

Náročná je tá škola života: Všetdné dni preplnené povinnosťami. Cesty prepchaté veľkými poloprázdny autami. Električky obsadené nevábnu vôňou extrémnej chudoby. Viditeľný vzduch, čo sa tak ťažko dýcha. Šedivá deka oblakov nad hlavou pohlcuje radosť a dávkuje zdarma kvapky depresie...

„Aký má toto všetko zmysel? A aký má zmysel písať napríklad Listy?“ pýta sa ma dcéra.

„Zmysel má to, čomu vdýchneme zmysel,“ odpovedám pohotovo.

Zatiaľ čo môj vonkajší človek pohotovo dáva správne odpovede, vnútorný sa pýta ako moje dieťa. Keď hľadám odvahu vdýchnuť zmysel všednému jesennému dňu, idem do myšlienkového špajze, v ktorej sú moje vzácne zásoby z leta. Opäť si vychutnávam výhľad z Mariánskej hory nad Levočou, lúky okolo Zaježovej, vôňu lesa nad Látkami, krásu ticha aj náheru spoločných rozhovorov.

Tieto Listy ponúkajú časť „letnej úrody“. Najmä z pobytu v Zaježovej, ktorý organizoval náš zbor Kaplnka v auguste 2016. Témou pobytu bol: Ako milovať. Ako milovať život, pritakať v ňom dobru, niešť ťarchu zla, milovať Boha svojou myslou, svojím citom, svojou vôľou a svojím konaním. Ako v tom milovaní prijímať v láske blízkeho a prijímať v láske seba samého.

Ďalšia časť letnej úrody je napríklad na webstránkach Občianskeho združenia D3, ktoré organizovalo v júli 2016 letný pobyt v Látkach na tému Krása neistoty.

Radosť z čítania týchto Listov a odvahu prispieť listom do ďalších Listov želá

Jana Camara

Listy z Kaplnky |
štvrtročník pre Zbor CB
v Bratislave KAPLNKA
| ročník druhý | číslo 3
| november 2016 | číslo
pripravili Jana Camara,
Beata Staňáková,
Natália Kušnieriková,
Zuzana Mojžišová, Soňa
Tomašových | svoje
príspevky do čísla 1
posielajte do 30. februára
2017 na adresu: janacama@
gmail.com | návrh vizuálu
Jana Sapáková | číslo
graficky pripravila Beata
Staňáková | náklady na
výrobu jedného výtlačku
sú 1,50 € | len pre vnútornú
potrebu Zboru CB Kaplnka

Blaise Pascal

pascal alebo ukrižovaný rozum

Blaise Pascal bol nesporne zázračné dieťa. Trochu zlomyseľný životopisec by mohol tvrdiť, že to preto, lebo nikdy nechodil do školy. Bez vyučovania sa to však nezaobišlo. Jeho otec, vyberač daní, mu sprostredkúva prvé poznanie. Je prísny, núti Blaisa učiť sa reči, ale na druhej strane sa mladého Pascala snaží odradiť od toho, čo ho naozaj zaujíma – totiž matematika a prírodné vedy. V dvanástich rokoch úplne samostatne objaví euklidovskú geometriu: leží na podlahe a kreslí na ňu kriedou trojuholníky a kruhy. Tak aspoň znie rodinná legenda. V šesnástich rokoch spíše Pascal pojednanie o kužeľosečkách, ktoré vyvolá senzáciu medzi učencami a dodnes má svoj význam.

V dvanástich rokoch úplne samostatne objaví euklidovskú geometriu.

Pre otcovu prax daňového výbercu skonštruuje v devätnástich rokoch prvý použiteľný počítačový stroj. Prevádza experimentálne skúmanie o vtedy veľmi spornej otázke, či existuje prázdny priestor. A pretože sa domnieva, že kvôli neustálej bolesti zubov nemôže nič rozumné robiť, navrhne teóriu rulety, ktorá zohrala významnú úlohu v rozvoji teórie pravdepodobnosti.

A pretože sa domnieva, že kvôli neustálej bolesti zubov nemôže nič rozumné robiť, navrhne teóriu rulety, ktorá zohrala významnú úlohu v rozvoji teórie pravdepodobnosti.

Zaoberá sa tiež cykloidou, t. j. krivkou, ktorú opisuje klinec upevnený na obvode kotúľajúceho sa kolesa, a blíži sa tým infinitezimálnemu počtu, ktorý neskôr prinesie slávu Leibnizovi. Pascal napokon zameral svoj vedecký záujem len na priestor čistej teórie.

Pascal napokon zameral svoj vedecký záujem len na priestor čistej teórie.

Vypracuje plán omnibusovej dopravy naprieč Parížom, avšak či tento projekt bol niekedy realizovaný, o tom nemáme isté správy.

S tým všetkým by mal Pascal predpoklady, aby sa stal jedným z veľkých na poli matematiky a prírodných vied. Ale vždy mu do toho niečo vojde. Jeho vášeň totiž čoraz väčšími patrí filozofii. Z toho vidno, že aj filozofia môže vedám škodiť. Pascal sa dostáva k filozofii, pretože sa zaujíma predovšetkým o človeka. „Človek musí poznať sám seba,“ znie jeho zásada. „Je prejavom nadprirodzenej slepoty žiť bez toho, aby sa pátralo po tom, čo človek je.“ Otázka o človeku je to pravé štúdium, ktoré je človeku vlastné.

„Človek musí poznať sám seba,“ znie jeho zásada.

Ale ani čisté filozofovanie netrvá dlho. Mystický zážitok privedie Pascala na inú dráhu. Vieme o tom, pretože sa po učencovej smrti našiel v jeho kabáte zašitý lístok, kde je táto skúsenosť útržkovito popísaná: „Oheň, istota, istota cítenia, radosť, mier“, „zabudnutie sveta a všetkých vecí okrem Boha“, „dokonalé vnútorné odriekanie“. Ale prvá veta znie: „Boh Abraháma, Boh Izáka, Boh Jákovov, nie filozofov a učencov.“ Pascal teda začína vážne premýšľať o veciach viery a zaplieta sa do vášnivých sporov s jezuitmi. Píše nedokončené dielo *Pensées*, vlastný prínos k dejinám ducha. Od osemnástich rokov ho ustavične prenasledujú bolesti. V posledných rokoch života zmĺkne. Uzatvára sa pred akoukoľvek spoločnosťou. Na nejakú dobu odchádza do kláštora. Ponára sa do modlitieb. Venuje sa starostlivosti o druhých. Zrieka sa skoro všetkého. Vo svojej izbe nestrpí ani obrazy, ani tapety. Odopiera si obľúbené jedlá. Vyrobí si trňový pás a prikladá si ho na telo. Roku 1662, vo veku tridsaťdeväť rokov, umiera.

...zabudnutie sveta a všetkých vecí okrem Boha“, „dokonalé vnútorné odriekanie“.

Čo zisťuje Pascal pri svojom filozofickom uvažovaní o človeku? Najprv ho pozoruje postaveného do nekonečného sveta. Ale pokus pochopiť tento svet vrhá myslenie do obrovských ťažkostí. Ak odvrátíme svoj pohľad od Zeme ku kolobehu Slnka, javí sa Zem ako bod. Ale aj Slnko je „iba nepatrný bod v porovnaní so súhvezdiami na oblohe“. A ďalej hovorí: „Celý tento viditeľný svet je iba nepatrnou čiastkou prírody.“ Celok prírody sa nedá pojať žiadnou ľudskou fantáziou, lebo je nekonečný: „Konečné sa zničí v prítomnosti nekonečného a stáva sa čírym nič.“ Myslenie končí tým, že sa stratí v nekonečnom.

„Konečné sa zničí v prítomnosti nekonečného a stáva sa čírym nič.“
Myslenie končí tým, že sa stratí v nekonečnom.

To isté sa deje, keď človek prírodu pozoruje nie v jej nekonečnej veľkosti, ale ako jednotlivé prírodné javy. Zoberme si najmenšieho živočícha – Pascal uvádza zákožku svrabovú – a ukáže sa, že ešte aj on má časti. Ani najmenšia časť kozmu, atóm, nie je posledným stavebným kameňom skutočnosti, lebo aj atóm môže byť ešte ďalej delený. Aj vo vnútri každého atómového úlomku je „nekonečnosť univerz“, z ktorých každé má svoju oblohu, svoje planéty, svoju Zem, a to v rovnakom pomere ako vo viditeľnom svete. Aj tu ide skúmanie do nekonečna. Môže končiť iba v ničom. Ale ani to nemôže dosiahnuť. Preto opäť platí: Myšlienka sa musí „v tomto obdivovaní stratiť“.

Ani najmenšia časť kozmu, atóm, nie je posledným stavebným kameňom skutočnosti, lebo aj atóm môže byť ešte ďalej delený.

Význam tejto myšlienky o dvojitej nekonečnosti vystupuje výrazne najmä na pozadí stredovekého myslenia. V ňom má totiž každá vec svoje presné miesto v celku konečného sveta. Teraz sa však stráca možnosť takéhoto určenia miesta. V horizonte nekonečne veľkého sa zrúti existujúce v nekonečne malé. V horizonte nekonečne malého sa nafúkne v nekonečnú veľkosť. V oboch prípadoch sa stáva nepochopiteľným. „Všetky veci vzišli z ničoho a sú vyzdvihnuté až k nekonečnému. Kto dokáže sledovať tieto podivuhodné kroky? Nikdy nechápeme pravé bytie vecí, vždy len určitý náznak z ich stredu, a sme z toho večne zúfalí, a nepoznáme ani ich pôvod a ani ich cieľ. Nikde nevidím nič iné ako temnotu. Príroda mi neponúka nič, čo by nebolo podnetom k zúfalstvu a nepokoju. ‚Všetko‘ uniká vo večnom prchání, všetko sa skrýva v nepreniknuteľnom tajomstve.“

„Všetko“ uniká vo večnom prchání, všetko sa skrýva v nepreniknuteľnom tajomstve.“

Situácia sa pre Pascala ešte väčšmi skomplikuje, keď v rámci tohto obrazu prírody pozoruje človeka. Ak ho vidíme pred horizontom nekonečne veľkého, potom sa javí ako mizivo malý, „nevnímateľný vo vesmíre“, „nevnímateľný na pozadí celku“. Ak na druhej strane pozorujeme človeka pred horizontom nekonečne malého, potom sa musí sám sebe javiť ako „kolos, svet, alebo skôr ako všetko“. Skrátka, ak pozorujeme človeka v súvislosti s prírodou, do ktorej je postavený, je „ničím“ vzhľadom k nekonečnému, ale „všetkým vzhľadom k „ničomu““. Vznáša sa „medzi dvoma priepasťami nekonečna a ničoho“. Ale je „rovnakou mierou neschopný vidieť to nič, z ktorého bol vytiahnutý, ako aj vesmír, v ktorom je pohltенý“. „To je pravý stav našej existencie.“ „Plavíme sa tým neurčiteľným stredom, vždy nevedomí a zmietaní, hnaní z jedného konca k druhému. Každý cieľ, ku ktorému sme sa chceli primknúť a nájsť v ňom oporu, kolíše a uteká nám, ak ideme za ním, vymyká sa nám, vyšmykuje sa a neustále uniká.“

„Plavíme sa tým neurčiteľným stredom, vždy nevedomí a zmietaní, hnaní z jedného konca k druhému.“

Rozpoltenosť charakterizuje existenciu človeka nielen vtedy, ak je pozorovaný v súvislosti s prírodou. Zasahuje hlboko do podstaty ľudskej existencie. Byť človekom znamená pre Pascala „byť v rozpore“.

Byť človekom znamená pre Pascala
„byť v rozpore“.

Po prvé je tu moc myslenia. V myšlienke zahŕňa človek všetko súcno, vesmír v celku. „Priestorom ma obklopuje vesmír, myšlienkou ho objímam ja.“ Preto platí: „Všetka dôstojnosť človeka spočíva v myslení.“ Ale súčasne je v tom zrejma aj ľudská bezmocnosť. „Para, kvapka vody ho dokáže zabiť.“ Je „mysliacou trstinou“. A potom zase predsa len niečo iné: Človek je schopný ovládať svojím myslením i bezmocnosť, môže ju prijať s pochopením. „Keby ho vesmír rozdrvil, aj potom by bol človek vznešenejší než to, čo ho zabíja, pretože by vedel, že umiera a akú prevahu má nad ním vesmír. Ale vesmír nevie o tom nič.“

Človek je schopný ovládať svojím
myslením i bezmocnosť, môže ju prijať
s pochopením.

Táto rozpoltenosť sa prejavuje nielen v podstate človeka, ale aj v jeho dennom konaní a snažení. Aby to zdôraznil, hovorí Pascal o životných situáciách, za ktorými sa naháňa muž sveta. Sú to: lov na zajace, loptové hry, tanec, služba v úradoch. Všetkým týmto zamestnaním, a to ako hravým, tak i vážnym, je vlastná zvláštna dvojznačnosť. Nie sú tým, čím sa zdajú byť. Zhon a chtivosť, ktorými sú sprevádzané, ukazujú na to, že vyrastajú z prchavej túžby po rozptýlení. Bohatému šľachticovi nemôže predsa záležať na zajacovi, ktorého loví, ani na zisku, ktorý zhrabne v hre.

Bohatému šľachticovi nemôže predsa
záležať na zajacovi, ktorého loví, ani na
zisku, ktorý zhrabne v hre.

Hľadá skôr rozptýlenie pre rozptýlenie. Keď o tom Pascal premýšľa, objavuje: Nakoniec za tým stojí strach z osamelosti. „Všetko nešťastie vo svete pochádza z toho, že nedokážeme byť v pokoji vo svojej izbe.“ Samota však desí preto, lebo v nej sú ľudia bez pretvárek vystavení sami sebe.

„Všetko nešťastie vo svete pochádza
z toho, že nedokážeme byť v pokoji vo
svojej izbe.“

Preto neustále hľadajú „búrlivé a strhujúce zamestnanie, ktoré by ich odvieďlo od premýšľania o sebe“. Snažia sa stále na seba zabudnúť. A prečo je myšlienka na seba samého taká neznesiteľná? Preto, odpovedá Pascal, že v nej vidí človek bezútešnosť svojej existencie. V takýchto okamihoch ho prepadáva „nuda, zachmúrenosť, smútok, starosť, mrzutosť, zúfalstvo“. Cíti svoje „nič“, svoju opustenosť, nedostatočnosť, závislosť, bezmocnosť, svoju prázdnotu. Cíti hlbokú zraniteľnosť, ktorá leží na celej ľudskej existencii: fakt, že neodvratne prepadol smrti. „Všetko, čo viem, je, že čoskoro musím zomrieť, ale čo najmenej poznám, je táto smrť sama, ktorej nie som schopný vzdorovať.“ Tak je zřejmé, že ľudský život je najkrehkejšia vec na svete a že sa aj tak „rútime do priepasti“.

„Všetko, čo viem, je, že čoskoro musím
zomrieť, ale čo najmenej poznám, je
táto smrť sama, ktorej nie som schopný
vzdorovať.“

Ale tu uprostred biedy nachádza Pascal niečo z veľkosti človeka, že je totiž schopný o svojej biede vedieť. „Veľkosť človeka je veľká v tom, že sám seba spoznáva ako úbohého. Strom sa nespoznáva ako úbohý. Z toho vyplýva, že byť úbohý znamená poznávať seba ako úbohého, ale byť veľký znamená poznávať, že človek je úbohý.“ Ale potom Pascal predsa znova hovorí: „Človek chce byť veľký, ale vidí, že je malý. Chce byť šťastný, ale vidí, že je úbohý. Chce byť dokonalý, ale vidí svoju absolútnu nedokonalosť.“

Veľkosť človeka je veľká v tom, že sám
seba spoznáva ako úbohého. Strom sa
nespoznáva ako úbohý.

Všeobecná rozpornosť podstaty človeka a jeho existencie prináša so sebou to, že človek nemôže seba samého jednoznačne pochopiť a že žije v zásadnej nevedomosti. Usilujeme sa o pravdu a nachádzame v sebe len neistotu.

Sám zo seba nemôže človek nič
poznať. „Nevidíme okolo seba nič než
temnotu.“

„Človek nie je ničím iným, než bytosťou plnou omylu, ktorý je prirodzený a nevyhnutný. Nič mu neukazuje pravdu.“ „Horíme túžbou nájsť pevný postoj a poslednú bezpečnú základňu, aby sme na nej postavili vežu, ktorá sa bude týčiť do nekonečna. Ale naša obloha puká a krajina sa otvára priepastami.“ Sám zo seba nemôže človek nič poznať. „Nevidíme okolo seba nič než temnotu.“ „Je nepochopiteľné, že Boh je, a nepochopiteľné, že nie je.“

„Je nepochopiteľné, že Boh je,
a nepochopiteľné, že nie je.“

Že je spoločne s telom i duša a že vôbec žiadnu dušu nemáme. Že svet je stvorený a nie je stvorený.“ Všetko teda zostáva v rozpore. Preto Pascal volá na ľudí: „Spozajte, akým paradoxom ste sami sebe!“ A nakoniec súdi: „Aká chiméra je človek!“

„Spozajte, akým paradoxom ste sami
sebe!“ A nakoniec súdi: „Aká chiméra
je človek!“

Aká novota, aké monštrum, aký chaos, aký subjekt protirečení, aký div! Sudca všetkých vecí, trápny pozemský červ. Správca pravdy, stoka neistoty a bludu. Lesk i odpad vesmíru.“

Človek žije medzi oboma, medzi
dogmatizmom a skepticizmom,
„v dvojznačnej nejednoznačnosti
a v istej pochybovačnej temnote“.

Vzhľadom na túto základnú neistotu objavuje sa unavená rezignácia alebo bezmocný skepticizmus či únik do bezdôvodného dogmatizmu. Ale práve tak málo ako dogmatizmus dá sa preukázať striktný skepticizmus: „Nie je isté, že je všetko neisté.“ Človek žije medzi oboma, medzi dogmatizmom a skepticizmom, „v dvojznač-

nej nejednoznačnosti a v istej pochybovačnej temnote“. Avšak v tom sa nedá žiť.

„Ak vidím slepotu a úbohosť ľudí, ak pozorujem celý ten nemý vesmír a človeka bez svetla, ktorý je ponechaný sám sebe a zmätený v tomto kúte vesmíru bez toho, aby vedel, kto ho sem postavil, prečo sem prišiel, čím bude po smrti, a ktorý je neschopný akéhokoľvek poznania, potom sa ma zmocňuje hrôza ako toho, ktorého v spánku preniesli na opustený a strašidelný ostrov a on sa potom prebudil a nevie, kde je a nemá možnosť odtiaľ uniknúť.“

potom sa ma zmocňuje hrôza ako
toho, ktorého v spánku preniesli na
opustený a strašidelný ostrov a on sa
potom prebudil a nevie, kde je a nemá
možnosť odtiaľ uniknúť.

A nadto ma udivuje, že si napriek svojej žalostnej situácii nezúfa.“ Tak sa pred Pascalom objavuje možnosť nezmyselnosti ľudskej existencie. Tak vstupuje do alternatív Boha a ničoho. „Ako neviem, odkiaľ prichádzam, tak tiež neviem, kam idem. A viem len, že keď z tohto sveta odídem, padnem do ničoho alebo do rúk rozhnevaného Boha a neviem ani, ktorá z týchto dvoch možností bude naveky mojim údelom. Tak je môj stav existencie plný slabostí a neistoty.“

„Ako neviem, odkiaľ prichádzam, tak
tiež neviem, kam idem.“

Rozum sklamáva v celom rozsahu myslenia. Filozofovanie sa dostáva k neprekonateľnej hranici. V tejto situácii sa obracia Pascal veľmi vážne ku kresťanskému posolstvu. Lebo spoznáva, že „človek bez Boha žije v nevedomosti o všetkom“. Preto len posolstvo Božie môže „rozlúštiť hádanku ľudskej existencie, aj jej podivuhodných rozporov“.

Preto len posolstvo Božie môže
„rozlúštiť hádanku ľudskej existencie,
aj jej podivuhodných rozporov“

Nepovažuje nepochopiteľnosť človeka za pôvodný základ jeho bytosti, ale za historicky vzniknutú. Chápe

ju ako „zvláštne zmätenie“, ako dôsledok pôvodného zmätenie ľudstva. Človek je „mravne zmätený a padlý zo svojho pravého miesta, preto ho všade hľadá v nepokoji a bez úspechu, v nepreniknuteľných temnotách“. Pôvodne teda existovalo pravé miesto človeka. Boli sme na určitom stupni dokonalosti, odkiaľ sme „nešťastným spôsobom spadli“.

Boli sme na určitom stupni
dokonalosti, odkiaľ sme „nešťastným
spôsobom spadli“.

To nazýva Pascal „prvou prirodzenosťou“ človeka. Z tej doby zostalo v ľuďoch skryté tušenie, „akýsi bezmocný inštinkt o šťastí, jeho prvej prirodzenosti“. Preto tak žalostne cíti mizériu svojho padlého stavu, „biedu kráľa zbaveného trónu“. Človek, aký teraz je, vypadol z poriadku, ku ktorému pôvodne a prirodzene patrila. Teraz je to jeho „druhá prirodzenosť“. To, že táto prirodzenosť má svoje korene v prvej, naznačuje, „že človek človeka nekonečne prekračuje“.

„že človek človeka nekonečne
prekračuje“.

A teraz sa odvažuje Pascal k skoku ku kresťanskému výkladu existencie. Osvietenie, ktoré sa človeku dostáva v milosti, odкрýva mu onú nepochopiteľnosť prirodzenej existencie. Avšak ani tým nie sú ešte všetky problémy odstránené. Lebo aj kresťanské posolstvo je pre poznanie temné a plné hádaniek.

Lebo aj kresťanské posolstvo je pre
poznanie temné a plné hádaniek.

„Najnepochopiteľnejšie tajomstvo“ je dedičný hriech. Tak je Pascal odháňaný od všetkých možností racionálneho vhľadu. Nie rozum, ale niečo úplne iné poskytuje človeku možnosť pravej istoty. Je to viera.

Nie rozum, ale niečo úplne iné poskytuje
človeku možnosť pravej istoty. Je to viera.

A namiesto viery nie je rozum, ale srdce. „Srdce pozná dôvody rozumnosti, ktoré rozum nepozná.“ „Je to srdce, ktoré cíti Boha, nie však rozum. Viera je toto: cítiť Boha srdcom, nie rozumom.“ Viera však nemá žiadnu objektívnu istotu, náboženstvo je „ne-isté“. Medzi Bohom a človekom sa rozprestiera „nekonečný chaos“. Boh zostáva „deus acsconditus“, skrytý Boh, zjavený len v Ježišovi Kristovi. Preto je viera odvážnym činom, ktorý so sebou prináša zvláštny druh istoty.

Medzi Bohom a človekom sa
rozprestiera „nekonečný chaos“. Boh
zostáva „deus acsconditus“, skrytý Boh,
zjavený len v Ježišovi Kristovi

Tak sa stáva pre Pascala nakoniec vlastnou filozofickou úlohou skloniť sa pred vierou. „Posledný krok rozumu je uznanie, že existuje nekonečnosť vecí, ktoré ho prekračujú.“ „Nič nie je rozumu také primerané ako popretie rozumu.“

„Nič nie je rozumu také primerané ako
popretie rozumu.“

„Deje sa to len prostým podriadením rozumu, že sa môžeme pravdivo poznávať.“ V úplnom zlyhaní zostáva len seba-vzdanie sa rozumu. „Všetky vaše vhľady môžu dospieť len tam, kde spoznáme, že v sebe samých nenájdete ani spásu, ani pravdu. Filozofi to sľubovali, ale nedokázali to.“ Tak zrieknutie sa filozofie je zákonným koncom filozofovania. „Robiť si z filozofie žarty, to je vlastné filozofovanie.“

„Robiť si z filozofie žarty, to je vlastné
filozofovanie.“

To však môže povedať len ten, kto si filozofovanie tak sťažil ako Pascal.

Z knihy: Wilhelm Weischedel, Zadní schodiště filozofie
Myšlenky a všední život 34 velkých filosofů
spracovala BS

milovať budeš Boha 1

Keď som pripravoval Zaježovú, mal som takú chvíľku nostalgie. Pozeral som videá na youtube, ktoré ma vracali do detstva: V jednom z nich Pavol Hammel a Marián Varga hovorili o tom, ako sa stretli.

„Bolo to úplne náhodou,“ povedal Hammel. „Mariána práve vyhodili s konzervatória a nemal čo robiť. No on bol v úplne inej hudbe, rock ho nezaujímal.“

„Mne sa to, čo robili Prúdy, veľmi nepáčilo,“ uškrnul sa Marián.

Čo by bolo, keby sa nestretli? Nebolo by Collegium musicum? Neboli by Konvergenzie? Zelená pošta, Lalia poľná ani Smutná ranná električka? Ale keby nebolo tej hudby, ktorá vytvorila moju pubertálnu citovosť, aký by som bol ja? A kým by bol Marián Varga? Zarádila by sa do učebníc dejín hudby ako jedna z tvári slovenskej hudobnej avantgardy? Bol by iným človekom?

_ 1. ako sa človek stal, tým kým je? ako sa stáva tým, kým bude:

Prečo v živote dospel tam, kam dospel? Prečo veci prežíva práve tak, a nie inak, prečo myslí tak, ako mys-

lí, prečo vykonal to, čo vykonal, prečo sa zaplietol do vzťahov, do ktorých sa zaplietol, prečo je tým, kým je? Stretáme sa tu – je to náhoda? Životy viacerých z nás sú prepletené už dlho, niektorí ste tu prvýkrát, prečo sme sa tu stretli, čo v našom živote rozhodlo, že sme dnes tu na Zaježovej?

Alebo inak: Azda máte v živote človeka, ku ktorému prechováate hlbokú úctu. Čím vo vás vyvoláva úctu? Ako sa ten človek stal tým, kým je? Čo rozhodlo o podobe jeho charakteru?

Alebo ešte inak: Predstavte si samých seba na prahu dospelovania? Kto si vtedy vedel predstaviť, kým dnes budete? Tušili ste vtedy samých seba v dnešnej podobe? Rozhodli o našej dnešnej podobe naše rozhodnutia v zlomových situáciách? Aké možnosti mi vtedy život predkladal, prečo som si zvolil to, čo som si zvolil? Mohol som sa rozhodnúť inak? Keby som sa rozhodol inak, bol by som dnes niekým iným? Ako by som volil v tej situácii dnes? Ako sa stávam tým, kým budem? Aký vplyv má to, čo cítim, ako zmýšľam, ako sa rozhodujem, čo konám dnes na to, čo bude zajtra?

Alebo ešte inak: Všetci si prajeme život v sebaúcte: Chcem sa stať človekom, voči ktorému môžem prechovávať úctu. Byť osobou, ktorá má hodnotu. Žiť život, ktorý dáva zmysel. Aký život má hodnotu? Aký život dáva zmysel? Viktor Frankl má k našej téme zásadnú poznámku: *Otázka o zmysle života nie je otázkou, ktorú my kladíme životu, je to skôr otázka, ktorú život kladie nám.*

_ 2. naša otázka pred nás kladie záhadu slobody:

Ako mám chápať sám seba?

a) Som si celý vopred daný v momente narodenia? Geneticky, biologicky, psychologicky, charakterovo? Všetko bolo rozhodnuté v momente môjho počatia? Čas života iba postupne, mechanicky vyplním tým, čím som od začiatku bol? Ak by to bolo tak, naša otázka by bola zbytočná? Neexistovala by sloboda voľby, nemal by som nijakú možnosť zvažovať a voliť alternatívy, odpovedať na výzvy života – jednoducho nemal by som žiadnu zodpovednosť.

b) Alebo je to naopak. Som úplne otvorená možnosť. Nič mi nie je dané. Som svojím vlastným stvoriteľom. Som absolútne autonómny. Môžem sa stať čímkoľvek. Sám zvrchovane tvorím svoj osud. Ničím nie som určený ani zaviazaný. Zdá sa, že o niečom takom snívali francúzski existencialisti.

Vidieť sa v takom svetle však znamená ignorovať nepopierateľnú skutočnosť: Svoje bytie nemám zo seba. Som si daný ako nevyhnutnosť, ktorej mnohými spôsobmi biologicky i psychologicky podlieham. Som vystavený prostrediu, ktoré je mi dané; to prostredie mi nie len otvára možnosti, ale ma i vymedzuje nevyhnutnosťou, ktorej podlieham.

c) Alebo je to inak: Moje budúce bytie je v istej miere dielom toho, čo je mi dané ako nevyhnutnosť, i toho, čo je otvorené mojej slobode. Som si daný vôľou Boha, ktorý chcel moje bytie a ustanovil ma v bytí. Je tu paradox: Práve vo svojej individualite som sám sebe daný ako nevyhnutnosť: Som to práve ja vo svojej vymedzenej individualite. Jednoducho nemôžem byť nikým iným, musím byť sebou. No práve táto individualita je zároveň otvorenosťou slobode. Som si daný v slobode. Nemecký filozof Karl Jaspers vystihol tento paradox – vzťahol ho k Bohu: Človek, ktorý si skutočne uvedomí svoju slobodu, získava zároveň istotu o Bohu. *Sloboda a Boh sú neoddeliteľní. Prečo?*

Som si istý: vo svojej slobode tu nie som cez seba samého, ale som si darovaný, lebo si môžem chybať, a nedokážem

si svoje slobodné bytie vynútiť. Boh je istý, nie ako obsah nášho vedomia, ale ako prítomnosť pre existenciu.

Obklopuje ma prostredie sveta. Čiastočne ho ovplyvňujem, no poväčšine sa vyvíja v nezávislosti od mojej vôle, znova a znova ma konfrontuje s nevyhnutnosťou. A sú tu iní ľudia, ktorí na svet pôsobia svojou vôľou. Tí vstupujú do môjho života a vnášajú doň momenty nevyhnutnosti. Tým, akí sú, čo hovoria, čo tvoria, ma formujú. Rodičia, priatelia, deti, či mŕtvi autori významných kníh. Mnoho z inventáru mojej duše pochádza od iných ľudí. Obsahy, ktoré som prijal za svoje, alebo tie, ktoré som odmietol a vyformovali vo mne ich protipól. A rovnako i ja neutváram iba svoj vlastný život, ale do istej miery i život iných. Nuž budúce bytie sa rodí v sieti vzťahov, do ktorej vstupuje vôľa všetkých ľudí, určená a založená v slobode Božej voľby.

Hra, v ktorej minulosť vstupuje cez prítomnosť do budúcnosti sveta možno zobrazíť metaforou otvorenej partitúry. Na rozdiel od klasickej partitúry, v otvorenej partitúre nie je všetko zapísané do nôt. Skladateľ určí iba niekoľko pravidiel, všetko ostatné je otvorené. Nie len skladateľ, ale i interpret tak tvorí hudbu. Podriadený pravidlám skladateľa tvorí v otvorenom priestore improvizáciu. Svojou voľbou do istej miery určuje podobu toho, čo sa zahrá. Myšlienky interpreta tak vedú tvorivý dialóg so základnou myšlienkou autora hudby. Boh, ktorý nám daroval bytie v slobode, sa podobá autorovi otvorenej partitúry a my sa podobáme interpretom, ktorí za výsledok nesú zodpovednosť.

_ 4. pravidlo hudby Ježiš zhrnul takto:

Milovať budeš Pána, svojho Boha, celou svojou dušou, celou svojou myslou, celým svojím srdcom, celou svojou silou. To je veľké a prvé prikázanie. Druhé je mu podobné: Milovať budeš svojho blížneho ako seba samého. Na týchto dvoch prikázaniach spočíva celý zákon i proroci.

Bol som si daný ako vedomé bytie: „Cogito ergo sum,“ napísal René Descartés. V prísne decartovskom zmysle cogito znamená: Vedomie. *Ja som.* No toto moje cogito nie je dané ako čosi hotové – ustavične sa pohybuje, ešte nie je – stáva sa – v tom dejinnom procese nadobúda svoju konečnú podobu. Pohyb cogito pozostáva z toho, ako odpovedám na výzvy, ktoré mi kladie život. Ako sa ten nepretržitý pohyb deje? Pohybuje sa v algoritme: *Vnímanie, reflexia, emócia, vôľa.* Vnímanie mi rozkresľuje moju situáciu vo svete. Reflexia tú situáciu zvažuje, dáva mená jej jednotlivým prvkom, hodnotí.

Emócie moje myšlienky nakláňajú tým či oným smerom. Tu všetko smeruje k momentu vôle: Tá proces završuje vo voľbe. Zastaví ho v rozhodnutí, rozvrhne plán môjho budúceho ja a potom ho vyplní činom.

Postupne sa budeme zaoberať týmto vnútorným procesom. Od vnímania a reflexie k emóciám, od emócií k voľbe. O každom prvku vnútorného pohybu budeme premýšľať vo svetle *Ježišovho pravidla*:

Čo to znamená milovať Boha dušou, myslou, srdcom, silou?

Ako uplatniť *vnímanie* tak, aby to vnímanie bolo milovaním Boha?

Ako uplatniť *myslenie* tak, aby to myslenie bolo milovaním Boha?

Ako *emócie* tak, aby to prežívanie bolo milovaním Boha?

Ako *chcieť* a rozhodovať sa tak, aby rozhodovanie bolo milovaním Boha?

Našu meditáciu bude sprevádzať spoločný happening: Každý deň urobíme krok – niečo, čo nám pomôže osvojiť si tému.

Teraz dostanete drôtky a povrázky. Z toho materiálu budeme tvoriť symbol svojho Ja.

Z drôtu si utvoríme krúžok (1,5 cm). Krúžok predstavuje stred: tu sa spája celok. K tomu celku je namierený Ježišov imperatív – *Celým svojim*.

Povrázky zase symbolizujú jednotlivé prvky vnútorného života. Sú štyri, tak ako o nich budeme premýšľať: Vnímanie, Reflexia, Emócie, Vôľa.

Symbolom našej individuality bude farba. Namiešame si ju tak, aby nás vyjadrovala, a natrieme ňou všetky štyri povrázky. Lebo tak to je. Všetci rovnako: vnímame, myslíme, cítime, chceme – no vnímanie, myslenie, cítenie, chcenie je u každého zafarbené iným, jemu vlastným odtieňom. Ja vnímam, myslím, cítim, chcem svojím vlastným jedinečným spôsobom. Ty vnímaš, myslíš, cítiš, chceš svojím vlastným jedinečným spôsobom.

_ farbenie povrázkov a seba predstavenie

Na paletách sú pripravené farby a štetce. Namiešajte si svoju farbu a starostlivo ňou zafarbíte všetky štyri povrázky. Keď budeme hotoví, vezmite jeden zo svojich povrázkov a položte ich do radu na dlážku v kruhu medzi nami.

Teraz si môžete vybrať jeden z povrázkov (okrem svojho) a hádať komu patrí. Vlastník povrázku nám potom okomentuje farbu svojej individuality.

Po seba predstavení, vytvoríme krúžky svojho stred.

milovať budeš Boha 2

_ vnímanie, reflexia

Milovať budeš Boha celou svojou dušou, celou svojou myslou

Jarka mi pred rokmi, udelila nezabudnuteľnú lekciu. Vracali sme sa z návštevy: „Ty miluješ myšlienky viac ako ľudí,“ povedala. Nechápal som. „Počúvaš iba to, čo ľudia hovoria, nepočúvaš, prečo to hovoria,“ vysvetlila. „Počúvam, čo hovoria, a keď sa mýlia, opravím ich. Odkiaľ mám vedieť, prečo to hovoria?“

Ja by som dokázal popísať myšlienkový vývoj onoho rozhovoru. Jarka by si z neho asi veľa nepamätala. No vedela by povedať, kto sa ako cítil, pamätala by si emocionálny vývoj rozhovoru. Každý sme vnímali inú časť reality. To, čo sme vnímali, bolo dané orientáciou našej pozornosti.

_ milovať budeš Boha celou svojou dušou?

Duša znamená bytosť vnímajúcu svet. Mám päť zmyslov, cez ne mi svet ohlasuje svoju prítomnosť. Zmyslovým vnímaním všetko začína. V slovenčine podobne ako v angličtine hovoríme že máme, päť zmyslov. No zároveň povieme – toto je nezmyselné, alebo toto mi dáva zmysel. Medzi čistotou zmyslového vnímania a nachádzaním zmyslu vo svete existuje priama súvislosť.

Všimnime si toto: Už v akte vnímania človek uskutočňuje výber. Prostým prenášaním pozornosti, si z celku prítomnej skutočnosti vyberám objekt záujmu, nechávam ho vystúpiť do popredia, všetko ostatné je pozadím.

_ ako milovať Boha svojim vnímaním

„Je pozoruhodné, aké sú si v gréčtine blízke slová modlitba – prozeuché – a pozornosť – prozoché,“ upozorňuje nás Jean-Yves Leloup: „Pozorný človek je modliacim sa človekom. Modlitba nie je totiž ničím iným než pozornosťou srdca voči Jedinej Prítomnosti, ktorá robí z každej veci to, čo je prítomné. Je jasným a citlivým rozpoznaním Toho, ktorý Je prítomný vo všetkom, čo je...“

Umeniu pozornosti nás Ježiš učil takto: „Nezhromažďujte si poklady na zemi... Zhromažďujte si poklady v nebi... Veď kde je váš poklad, tam bude i vaše srdce. Lampou tela je oko. Ak bude tvoje oko čisté, celé tvoje telo bude plné svetla. Ak tvoje oko bude zakalené, celé tvoje telo bude plné tmy. Ak teda svetlo v tebe je tmou, aká veľká bude samotná tma?“

Ako oko súvisí s pokladom? „Ked' sa neobrátime a nebudete ako deti, nevojdete do Božieho kráľovstva,“ tvrdí Ježiš. Čisté vnímanie je podľa neho vnímaním dieťaťa. Ono vidí Božie kráľovstvo. Vidí slávu krásy, inteligencie, ktorá vyžaruje z nekonečného sveta, ktorý ho obklopuje. Žasne plné údivu. Ten údiv prebúda lásku. Kráľom detského vnímania je nekonečné bytie, ktoré ho v každom smere presahuje – kráľom je Boh. Poklady v nebi teda zhromažďuje, pozornosť zaujatá slávou bytia. Tá sláva ma volá, aby

som žil pre hodnoty, ktoré tej sláve odpovedajú, a sám sa stával súčasťou tej slávy: Oslávil Boha. Čo zakaluje moje oko? Narastajúce ego vrhá tieň na slávu sveta. Poklady na zemi zhromažďuje, pozornosť určovaná mojím malým nepokojným ja: „Ako ma vidia? Čo som získal? Čím som zapôsobil? Ako toto či tamto môžem použiť pre seba?“ Kráľom som tu ja. Ja je poklad, ktorý zhromažďujem na zemi.

Čisté vnímanie je vnímanie, v ktorom ja ustupuje, aby celý priestor vyplnila sláva jestvovania. Tak o tom písal Eliot: *Hudba, ktorú počúvame tak hlboko, že ju nepočujeme, ale stávame sa tou hudbou, pokiaľ hudba trvá.* Sedieť v lese, zabudnúť na seba, byť iba okom naplneným majestátnym lesa, uchvátený slávou jestvovania. Radovať sa z tej slávy, radovať sa v Bohu, vychutnávať tú všetko naplňajúcu veľkosť, bez ohľadu na to, či som alebo nie som – to je stav čistého vnímania.

Nuž, milovať Boha svojim vnímaním znamená modlitbu pozornosti; ustúpiť zo svojho stredu tak, aby Boh mohol vojsť.

_ milovať budeš Boha celou svojou myslou.

Postúpme ďalej: Od vnímania k reflexii.

Pri reflexii si všimnime toto: Vnímanie je vnemom obrazu, ktorý je prítomný tu a teraz pred nami. Ten obraz

je čiastočný. Je daný perspektívou, ktorú určuje poloha nášho tela. Ak chceme uvidieť inú časť toho istého predmetu, musíme telo presunúť, zmeniť perspektívu. Reflexia začína tam, kde ten konkrétny čiastočný obraz doplním. Aj reflexia začína obraznosťou. No nie je to konkrétny obraz predou mnou, je to mentálny obraz, ktorým to, čo vidím pred sebou, dopĺňam o predstavu toho, čo nevidím. Tak vytváram obraz celku. Dívam sa na strom na lúke: Oko vidí určitý tvar, určitú farbu, určitú štruktúru. Ak má myseľ v tom, čo moje oko vidí, rozoznať strom, musí vnímané doplniť o predstavu všetkého, čo strom robí stromom. Tu sa dostávame k základnému tajomstvu myslenia – k jazyku. Náš rozum má štruktúru jazyka. Vďaka slovu to, čo vnímam, moja obrazotvornosť dopĺňa, zahŕňa v celok a v slovnom symbole to uchopí ako strom. Vec, ktorej dávam meno, nikdy naozaj nevidím. Môžem ju začleniť do myslenia len vďaka jazyku.

Azda preto Ján v úvode Evanjelia píše: „*Na počiatku bolo Slovo, to Slovo bolo u Boha a to Slovo bol Boh.*“ Vždy, keď sa od vnímania pohybujem k reflexii, pohybujem sa vo sfére, v ktorej sa ma dotýka Boh – to Slovo za slovami. Ako?

Jazyk v nás vykonáva akt hodnotenia a rozlíšenia. Rozlišuje medzi neklamným a klamlivým, medzi vhodným a nevhodným, medzi pravdou a lžou. Tým Slovom za slovami je pojem pravdy. Za pravdu označujeme celok

reality nahliadnutý v jej úplnosti tak, ako je. Pravda je teda slovo, ktoré nepochádza zo sveta ľudskej skúsenosti. Skúsenosť nahliadnutia celku pravdy totiž človek nepozná. No práve o tento pojem sa celá stavba jazyka opiera. Pravda je vyjadrením nádeje, že náš intelekt sa môže dorozumieť s celou realitou. Bez toho predpokladu by bola naša reflexia nemysliteľná. Jazyk je teda ustanovený imperatívom Pravdy. Boh je v našom myslení prítomný takpovediac inkognito, ukrytý za pojmom Pravdy.

Nuž, milovať Boha celou svojou myslou, znamená vziať na seba záväzok pravdy v myslení i v hovorení.

Jazyk má však i svoju kreatívnu – sugestívnu moc: Môžem ním vysloviť nielen to, čo je, ale i to, čo nie je. V tom spočíva tvorivá moc jazyka. Nielen Boh stvoril svet slovom, človek tvorí svoj svet jazykom. Všetko, čo sme vytvorili; mestá, továrne, stroje, umelecké diela či internet, sme vytvorili jazykom.

Tu je Boh prítomný nášmu mysleniu ako imperatív dobra. Naša tvorivá myseľ je zaviazaná imperatívom dobromyseľnosti.

Milovať Boha celou svojou myslou znamená: premýšľať tvorivé projekty s dobrým úmyslom.

Dávid po svojom veľkom zlyhaní napísal modlitbu. Hľadá v nej do svojho rozorvaného vnútra a konštatuje: „*Bože ty si praješ pravdu vo vnútri.*“ Tu pre nás každá pravda začína – vo vnútri.

Mal som asi jedenásť rokov a stalo sa mi toto: Pohádal som sa s jednou nesympatickou dievčinou. Stála za pľotom a dráždila ma. Aby som prejavil svoju prevahu, zdvihol som tehlu a hodil som ju do nej. Tehlu som hodil tak nešikovne, že mi padla na hlavu a rozbila mi čelo. S plačom som bežal domov. Rodičom som žaloval na zlú susedu, ktorá mi rozbila hlavu.

Čo sa tu vlastne stalo? Ako prvú som odmietol pravdu vo vnútri. Veď ako by som si mohol priznať, že som sa nechal strhnúť k agresivite a vykonal ten hanebný čin? Ako by som si mohol priznať, že som to urobil tak nešikovne, že som rozbil hlavu sám sebe? Nuž, vymyslel som alternatívny príbeh – v ňom som bol hrdinom i nevinnou obeťou. Najprv som poprel pravdu vo vnútri a potom som si na jazyk vložil lož.

Myslenie, pamäť, návyk.

Podme však ďalej. Myslenie by nebolo myslením, keby nebolo pamäti. Podstatnú časť nášho myslenia tvorí to, čo sme sa naučili: Myšlienky, ktoré sme kedysi mysleli, sme si uložili do pamäti ako hotové myšlienkové formy. Tak sme sa napríklad naučili násobilku. Dnes ju používame v bleskovej skratke bez toho, aby sme si znova myslením overovali jej platnosť. Z takýchto hotových foriem sa skladá podstatná časť nášho myšlienkového aparátu. Vďaka nim je naša myseľ pohotová, na ich základe rozvíjame ďalšie myšlienkové postupy. No to, čo nám na jednej strane pomáha, nás na druhej strane zrádza. Mám hotový názor na Boha, na ľudí, na svet. Mám hotový názor na teba, na neho, na ľavicu či pravicu, konzervativizmus či liberalizmus, na Maďarov, na islam, na Židov či na Rómov. Myšlienkové návyky umŕtvujú reflexiu, väznia nás v myšlienkových stereotypoch. Bránia nám vidieť skutočnosť v jej bezprostrednej novosti a zložitosti. To, čo do systému myšlienkových návykov nezapadá, nevidíme, vynecháme to, popierame. Tak sa stáva, že keď ňa stretnem, nestretnem sa s tebou v jedinečnosti tvojej individuality, stretnem sa s obrazom, ktorý som si o tebe vytvoril. Tak môže muž svoju ženu odstrániť z prítomného života – poznám ňa ako starý peniaz. Tak môžu rodičia zakliať svoje deti do obrazu, ktorý si o nich vytvorila ich pedantsky kritická, či všetko zlé popierajúca predstavivosť.

Tu nám nepomôže nič iné iba **dar pochybnosti**.

Bez toho vzácneho Božieho daru myslenie odumiera, premieňa sa na stroj. Vytvorili sme si systém odpovedí, ktorými svet vysvetľujeme. Pochybnosť je jazyk, ktorý pred hotové odpovede kladie otázku. Iba otázka s ostrým hrotom môže narušiť skamenelinu našich myšlienkových stereotypov.

Pochybnosť nám však pomáha iba ak naše myslenie otvára. Pochybnosť môže degenerovať. Tam, kde sa vyhlási za absolútne, stáva sa chorobu myslenia. Pochybujem vždy a o všetkom – jednoducho pravda ne-

existuje. Taká pochybnosť myslenie uzatvára do seba, to je koniec reflexie.

Poznanie je živé iba ak je rozvíjané v dialógu. Dialóg sa pohybuje v algoritme: otázka-odpoveď, odpoveď-otázka a znova otázka-odpoveď: lebo iba tam, kde prichádza otázka, môže sa rodiť odpoveď. A žiadna odpoveď nikdy nie je úplná. Vždy vyvoláva ďalšiu otázku.

Dialóg je možný iba medzi *Ja* a *Ty*. Je možný iba tam, kde sa pred tebou pravdivo vyslovím a umožním ti vstúpiť do môjho myslenia ako otázku.

Tu milovanie Boha ľahko zrádzame. Je to paradox. Práve tam, kde sa domnievam, že pravdu mám – ako vopred danú hotovú odpoveď, tú pravdu zrádzam uzavretý v myšlienkovom stereotype. Také môžu byť naše vzťahy. Taká môže byť naša sebareflexia, také môže byť povedzme i čítanie Biblie. Naša myseľ iba ako stroj automaticky opakuje naučené myšlienkové formy.

Tu sa dostávame k vrcholnému aspektu nášho myslenia: **k inšpirácii**. Inšpirácia prichádza iba k myšli otvorenej pre otázku. Nikdy neprichádza ako vopred hotová myšlienková forma. Vstupuje do prúdu myslenia ako čosi cudzie, tajomné, znepokojujúce, fascinujúce, neznáme. Celú vec mi ukáže v novom svetle, tak ako som ju pred tým nikdy nevidel. Inšpirácia ide proti prúdu, spočiatku ju ani nevnímam ako myslenie, ale ako čosi, čo sa mojím myšlienkovým návykom zanovito vzpiera. Inšpirácia ku mne zväčša prichádza z cudzej hlavy, ako cudzia myšlienka, ktorá do môjho

myšlienkového prostredia zasieva tvorivý nepokoj. No práve vďaka vpádom inšpirácie sa naše myslenie rodí, rozvíja a rastie.

Tu sa Boha dotýkame celkom bezprostredne.

Bez inšpirácie by tu pre nás nebolo žiadne reálne vedomie Boha. O Božej inšpirácii zvykneme hovoriť ako o Zjavení. Čo máme pod pojmom zjavenia na mysli? Máme na mysli tú najkrajnejšiu ľudskú možnosť – odstúpiť od seba do svetla absolútneho bytia. Uvidieť na chvíľu seba i svet z Božej perspektívy. Moment takého nahliadnutia nikdy netrvá dlho. Musíme predsa žiť – pokračovať, a to sa dá iba za predpokladu, že sa znova vnoríme do ohraničených podmienok nášho vteleného bytia. Znova vnímame, myslíme, cítime sami zo seba.

Tak náš vzťah k Bohu začína – momentom inšpirácie. Sám seba zrazu nevidím zo svojho pohľadu ani z pohľadu iného človeka, ale z pohľadu toho, kto ma dokonale pozná a dáva mi moje bytie.

Inšpirácia k nám prichádza i zvonku vo Svätých písmach. Kde sa tu tie texty vzali? Dejinný dialóg človeka s Bohom a Boha z človekom bol zachytený a pretavený do textov Knihy kníh. Hlas Boha a hlas človeka sa v textoch písma zlieva v jediný text, aby prišiel až ku mne a oslovil ma a zo šupky ľudských slov sa znova vylúpol živý plod Božej inšpirácie.

Autor Listu Hebrejom napísal: *Božie slovo je živé a účinné ako dvojsečný meč. Preniká až do oddelenia duše od ducha a kĺbov od špiku a rozsudzuje túžby a úmysly srdca.*

Kým myslím, moja myseľ je celkom zaujatá predmetom, o ktorom premýšľa. Nevidí samu seba, nevie o sebe, nepozoruje svoje procesy. Ak sa myseľ nechá inšpirovať Božím slovom; v Bohu hľadá na dianie v sebe. Vo svetle tej inšpirácie rozoznáva túžby a úmysly srdca.

_ ako ma Písmo inšpiruje?

Písmo ma oslovuje zjavením Božej vôle: Kladie pred mňa obrazy hodnôt, ktoré presahujú môj horizont. Za všetky uvediem jeden príklad: Najpodstatnejšia životná inšpirácia ku mne prišla v slove evanjelia: *Starým bolo povedané – milovať budeš svojho blížneho a nenávidieť svojho nepriateľa. No ja vám hovorím, milujte svojho nepriateľa.* Vtedy som vedel dve veci naraz: Toto ľudsky nie je možné, a zároveň, toto je jediná cesta, ktorá môže ospravedlniť temné ľudské dejiny a dať zmysel ľudskému jestvovaniu. Vedel som – toto nedám, a zároveň: toto, a nič iné musím žiť.

Písmo sa ma ujíma v Božích prisľúbeniach

Peter vo svojom liste píše: *„Daroval nám vzácne a veľmi veľké prisľúbenia, aby ste prostredníctvom nich*

mali účasť na Božej prirodzenosti a unikli záhube, ktorú vo svete spôsobuje žiadostivosť.“

Kde sú tie prisľúbenia, ako ma cez ne inšpiruje Boh? Jeden príklad z Jánovho evanjelia. Ježiš hovorí: *Moje ovce počujú môj hlas. Ja ich poznám a oni ma nasledujú. Ja im dávam večný život a nezahynú naveky, nik mi ich nevytrhne z ruky.*

Je v nás túžba po plnosti, ktorá nikde nekončí, nič ju nenasýti. Tá túžba nás môže strhnúť do výrov žiadostivosti. Kam mám tú túžbu obrátiť, aby som našiel pokoj. Duchovný človek vie, že ju potrebuje obrátiť k večnosti. No kým sa opieram iba o stavy mojej duše, som ponorený vo vlastnej subjektivite; v jednej chvíli nazerám svoju večnosť, v nasledujúcej padám do svojej smrteľnosti, cítim sa ako bezduchá márna hmota. Boh v prisľúbení podáva ruku mojej subjektivite: Ťarchu nádeje na večnosť prenáša z mojej subjektivity na Boha v Kristovi. Svoju večnosť nenachádzam v sebe, vierou ju prijímam v Božom prisľúbení.

Písmo ma oslovuje vtelením Slova – v Kristovom príbehu.

Tomu dobre rozumeli stavitelia kalvárií. Keď kráčam kalváriou od jednej kaplnky k druhej, hľadím na Kristov príbeh ako do zrkadla. Rozjímanie nad jeho príbehom vo mne inšpiruje porozumenie zmyslu môjho vlastného príbehu.

_ ako sa otvoriť Božej inšpirácii?

V Kaplnke sa nedeľu čo nedeľu nechávame inšpirovať výkladom Božieho slova. No treba ísť ďalej, zdroj inšpirácie priniesť do svojho každodenného života. Ako? Pár praktických návrhov

1. Osobná meditácia

Každé ráno otvoriť svoju myseľ Bohu v meditácii nad vybranými časťami Písma. Nechať sa Slovom inšpirovať, osvetliť svoje vnútro, prijať ho do svojej modlitby

2. Memorovanie

Slovo, ktoré ma oslovilo, je treba uložiť do pamäti. Napísať si ho na kartičku, denne si nájsť čas na memorovanie, vracat sa k nemu, kým si ho nezapamätám. Slovo uložené v pamäti sa stáva oporou môjho myslenia.

3. Aplikácia

Inšpirácia sa stáva skutočnou, až keď sa premení v skutok. Po každom „aha“ Božieho oslovenia, by mala prísť praktická otázka – „Čo mám urobiť?“

Pripravujem materiál – Úvodu do sveta Biblickej inšpirácie pre skupiny biblického štúdia. Štúdium bude určené všetkým záujemcom o kritické a inšpirujúce čítanie Biblie.

Daniel Pastirčák

kaplnkový pobyt na Zaježovej...

... bol pre mňa jedným z vrcholov roka. Daniel zvolil výbornú tému. O pocitoch, emóciách a vôli. Troch veličinách, s ktorými si zvyčajne neviem dať až tak rady. Najmä s prvými dvoma, keďže podoba tých mojich sa mi zdá často neakceptovateľná. Neprijateľná. Lebo hnev, agresia, trudnomyselnosť. Iste, už dávno viem, že neprijímať pocity a emócie nie je cesta. A tak sa o to prijatie snažím... No ako sa mi jasne ukázalo práve na Zaježovej, to prijatie u mňa prebieha len na rovine racia. Ono však musí ísť ďalej. Treba tie pocity a emócie prijať až v Bohu samotnom. Aby ich mohol premeniť. A práve na Zaježovej k tomuto – pre mňa zázraku – došlo. Keď som neskôr premýšľala nad tým, prečo práve tu, dospela som k záveru, že sa pod to do veľkej miery podpísalo čosi, čo zvyknú protestantské cirkvi podceňovať. Ja som sa tu z toho jednoducho vyrozprávala. Zdieľanie osamote premeditovaných tém v skupinke troch či štyroch (deň čo deň bližších) ľudí bolo pre mňa čímsi ako spovedou, ktorú som nikdy nezažila. Ale ktorej ovocie si predstavujem práve takto.

Môj pobyt v Zaježovej mal aj jeden úsmevno-trápny rozmer. Tesne pred príchodom som si totiž uvedomila, že keď som na zvolenských lazoch bola úplne prvý raz – rovných pätnásť rokov dozadu – niesla som si v ruksaku knižku Osha. Zbierku duchovných múdrostí samozvaného guru, ktorý sa smutne preslávil životom v prepychu a sexuálnym zneužívaním pod zásterkou duchovna. Keď som si tento bizarný moment uvedomila, aj som sa vnútri trochu začervenala, no zároveň som oveľa intenzívnejšie pocítila vďačnosť. Nad tým, čo všetko musel v mojom živote Boh veľkoryso prijať. Ba dokonca – že on toho tragikomického Osha dokázal dokonca využiť. Lebo nech to znie akokoľvek zvrátene, práve táto kniha patrila k tým prvým lúčom v mojom živote, ktoré mi nasvietili únikový východ z môjho zadubeného, a zároveň desivo prežívaného ateizmu, čo mi bol tesne pred dvadsiatkou vlastný.

Deň po tom, čo som o tom hovorila pri táboráku, som v tunajšej kuchyni nečakane stretla kamaráta Miša. Človeka, s ktorým som niekoľko dní obývala jeden škótsky byt v čase, keď sa v mojom živote dialo to, čo by sa dalo nazvať konverziou. Počas toho, ako varil obed, ma upozornil na rozpis akcií na Zaježovej, ktorý visel na stene. Kaplnková akcia tam bola v obkľúčení rôznych novopohanských, magických až takmer okultných seminárov.

Mišo sa len smeje, vraj ho teší pozorovať tie rôzne typy ľudí, baví ho ten privátny psychologicko-sociologický prieskum. A ja si zas vravím, fiha, vcelku „nebezpečný“ priestor, nie veľmi by sa mi tu s tými ľuďmi chcelo stretnúť. Až kým si nespomeniem na seba a „svojho“ Osha.

Veru, všetci sme bratia a sestry.

Iveta Grznárová

čo som nepovedala pri ohni

S Janom sme začiatkom júla tohto roku mali 20. výročie svadby. Daniel nás sobášil a v tom čase sme aj začali chodiť na Cukrovú na biblické stredajšie hodiny a na vtedajšie poobedňajšie bohoslužby. Tomuto všetkému ale predchádzalo dlhé hľadanie.

Videla som to vtedy tak, že ak chcem byť kresťanom (a to som chcela) a ak chcem brať kresťanstvo veľmi vážne a poctivo, potom je s tým ale všetko, čo študujem, čo ma zaujíma, v čom sa pokúšam tvorivo vyjadrovať, v hlbokom rozpore. V jeho kontexte to všetko vlastne vôbec nemá zmysel a je úplne bezcenné, nezmyselné a zbytočné. A nielen zbytočné, ale navyše s nádychom niečoho neprijateľného a zlého, od pravdy a skutočných hodnôt odvádžajúceho a zavádzajúceho.

Študovala som vtedy VŠVU a predtým SŠUP. Blížila som sa pomaly k posledným ročníkom školy a táto rozpoltenosť sa stále stupňovala ja som nevedela nájsť cestu von. Mala som sklony k depresiám a pocitom nezmyselnosti.

Začali sme ale chodiť na podvečerné bohoslužby, bolo to v roku 1996, čo je už vlastne veľmi veľmi dávno. Odvtedy som a sme našli miesto kde je tento rozpor zmazaný a nielen to, ale „veci“ kresťanstva a „veci“ umenia, filozofie a vôbec kultúry dávajú navzájom úplný zmysel, dopĺňajú sa a zapadajú do seba, či spolu komunikujú. Kresťanstvo a Boh síce nie je z tohto sveta, no zároveň hlboko v ňom.

Odvtedy je toto spoločenstvo pre mňa už akoby samo-

zrejmom, no nechcem zabudnúť že vlastne vždy nanovo veľmi dôležitou, prekvapujúcou, ohromujúcou a veľmi vzácnou a podstatnou záležitosťou. Je výnimočným miestom, aké sa vyskytuje málokde. Ďakujem, že my sme ho mohli nájsť a že aj v iných formách a priestoroch funguje stále ďalej, Kaplnka je jeho prirodzeným pokračovaním. Miesto, ktoré bolo a je pre mňa stále veľmi oslobudzujúce (a odzbrojujúce). Miesto blízkych medziľudských aj tých „nadľudských“ stretnutí viacerých rozmerov.

(po Zaježovej 2016)

Zastavenie v čase, zastavený čas

Ďalekí aj blízki, ďaleko aj blízko

Všetko a nič, tu a teraz, nevyhnutné a prebytočné, vyprázdnenie a naplnenie, začiatok aj koniec

Čas pred časom, čas po čase, medzičas

Posila, pomoc, úľava, príprava, povzbudenie, odovzdanie, priblíženie, potešenie, nahliadnutie

Ticho, šepot, šum, štrkotanie

Spolu a každý sám

Každý sám a spolu

(zapísané po Zaježovej 2015)

Ľuba Sajkalová

už nie som smutná stará električka

Ešte kedysi zjari, listujúc v starých číslach Listov z Kaplnky, som si povzdychla nad svojimi príspevkami, že... Och! ... och, Bože, aké sú len všetky smutné, vážne... Píšem o samých ťažkých veciach. A vtedy sa ozval známy hlas z mojich hlbín. Občas ma koriguje, keď robím dlho a neodkloniteľne jedno a to isté na sto spôsobov. „A ty, čo tu vzdycháš, však to zmen...“ A ktosi mi zrazu kdesi za čelom spustil takú veselú bielo-červenú rampu. A kývajúc ňou, prehováral mi do duše. Že treba prehodiť výhybku, inak sa budem voziť stále iba dookola po tej istej koľajnici. A to, čo sa sprvu zalesklo ako nová myšlienka, po tretej jazde zmatnie, a tá koľaj už neprienesie nový pohľad na svet. Ani na jeho odvrátenú stranu.

Sústredila som sa na tú rampu. Viem, za bežných okolností taká rampa jednoznačne predstavuje stopku. Teda spustená. Avšak tá v mojej hlave nebola spustená, bola ešte z tých starodávnych, ktoré sa otvárali a zatvárali ako vráta. Dokonca sa na nej dalo aj jazdiť. Vysadili ste ju zo závery, prehodili sa cez ňu dolu bruchom, nohou sa odrazili od prašnej cesty, prehltili ste ten zvrhnutý prach a už ste sa viezli na opačnú stranu cesty. Tam ste sa odrazili nohou a fujázd znova nazad. A to ste opakovali, kým vás nevyčepcoval starý otec, ktorý obďaleč kosil trávu pri trati.

Tá rampa mi len pripomenula, že nič si netreba vysvetľovať len v jednom a tom istom zmysle. A že si netreba vždy dávať stopku, keď je pred vami zábrana len preto, lebo je to tak zvykom. Hlavne, keď ešte nejde vlak. A zrazu sa mi zažiadalo robiť aj písať niečo milé a radostné, niečo, z čoho by som mala aspoň taký pocit hravosti a bezstarostnosti, aký som cítila, keď som sa – hoci aj proti pravidlám – vozila na tej veselej farebnej rampe. Zažiadalo sa mi prebrať k životu to lenivejšie telo, ale najmä svoju ledabolo podriemkavajúcu myseľ. No a čo! Ozve sa (ako inak) hlas Skúsenosti Premúdrej, a že veď driemoty patria k starnutiu. Pomodlím sa, ako väčšinou vždy, keď sa mi oslabuje vôľa a lezie na mňa márnosť šedivá. Dobrý Pane! Vidiš, ako ľahko je nechať

sa stiahnuť do pohodlia. Ako ľahko je si zvyknúť na tú jazdu, kde sa možno viezť len po tej starej známej koľajnici. Pomôž mi, prosím. Zbav ma strachu a úzkosti zo zmeny!

A tak nejako to začalo a od jari hľadám teda nové cesty, napriek lákavej kvázimúdrosti pribúdajúceho veku, ktorá sa ma snaží presvedčiť, že najdôležitejšie sú istota a bezpečie, kvázimúdrosti, ktorá ukazuje tú jednu vychodenú koľajnicu, ktorú už tak dôkladne poznám... že prestáva byť osožná pre môj ďalší vývoj. Pre môj ďalší vývoj? A zrazu sa konštatovanie mení na kardinálnu otázku, či sa vôbec chcem ešte nejako vyvíjať. Alebo sa už len pomaly deň za dňom posúvať po známej koľajnici a občas pritom predhodiť spolucestujúcim nejakú starú dobrú pravdu. Tak trochu ma pritom síce ochraňuje zmysel pre humor – prikyvujem tomu, kto povedal, že človeku vekom nepribúda vždy aj múdrosť, lebo niekedy pribúda len vek □... Ale možno práve toto je ten pravý okamih, keď sa mám zastaviť a upriamiť svoju pozornosť inam, než na to, aby som sledovala, ako prichádza starnutie. Takže naopak. Rozhodla som sa rozhliadať a vnímať mladosť, ktorá sa prechádza všade navôkol. Čo keby som sa z nej napila? Aspoň trochu. Mimochodom, už dávnejšie ma stále viac priťahujú malé deti – ich úprimný pohľad, neotrasiteľná logika, bezostyšná spontánnosť a ničím neskrývaná zvedavosť. Dospelý človek ošľahaný vetrami odmietnutia, obavami zosmiešnenia, či strachom z tých najrozličnejších zlyhaní, o ktorých dieťa ešte nič netuší – aj chce byť úprimný, ale tých sklamaní, ktoré boli často jedinou odmenou práve za dôverčivosť, bolo toľko, že napokon sa tej úprimnosti nedostáva dostatok spontánnosti. A často sa ani nepýta z obavy, čo nepríjemné sa zasa dozvie. Čistá a ešte nepoznačená detská duša tieto obavy nepozná.

Začala som v pamäti zbierať detské otázky, niektoré sa vynorili aj s odpoveďami. Ako som sa tak prehŕňala v spomienkach, vybavil sa mi krátky rozhovor s mojím synom, v tom čase asi päťročným Tomášom. Pýtal sa ma, vtedy ťažkého agnostika, aký veľký je Boh. Držiac sa idey, že Boh sa predsa nedá spoznať, som sa mu snažila „inteligentne“, vzhľadom k jeho veku, vysvetliť, že to nemôžeme vedieť. Zahľadel sa na mňa, urobil také zvláštne gesto rukou obrátiac dohora rozťahnutú dlaň, akoby ňou chcel zdôrazniť (i podržať?) váhu vlastne

úvahy: „A ja viem, že je obrovský obor. Veľký ako ... ako...“ V očiach mal ten známy výraz, keď človek hľadá odpoveď kdesi hlboko... až napokon zo seba vysúkal „... Boh je veľký ako život!“ A naširoko rozpažil malé detské ručičky, krúžil nimi zhora nadol a spredu dozadu, akoby chcel všetko obsiahnuť, na znamenie, že Boh a život sú jedno a sú všade.

A zbierala som aj otázky, ktoré boli múdre už tým, ako boli položené... „Mamá...“ tvári sa ako čerstvý prvák ustarostene, „a keď dám za Peťa ruku do ohňa... ako mu potom bez nej budem pomáhať...?“ Nedobiedza. V tichu sa zamyslí, nestačí mu pýtať sa iba mňa. Obráti sa aj do seba. Pozerá kdesi ponad čielko a zrazu vyhrkne: „... už viem. Aj on si spáli ruku za mňa. A potom budeme robiť všetko spolu. Akože aj tak budeme mať dve ruky!“ Usmieva sa. Vyriešené.

Keď Tomáš neskôr, krátko pred svojimi dvadsiatimi narodeninami tragicky umrel, v šoku som stála nad jeho telom, hmlisto si spomínam, ako sa mi podlomili kolená, keď som sa nad ním skláňala, hladila mu tvár... Spomienka na teplé líce, po ktorom stekala krvavá slza. Nemal celkom zatlačené viečka, zdalo sa, že spod nich pozerá... niekam, kam ja nedovidím. Telo ešte len odchádzalo, kde bola duša, neviem, ale v tom šoku som bola ešte veľmi dlho, určitým spôsobom ešte celé roky, a celé tie roky som si vyčítala, že som ho neobjala. Len som kľáčala ako urieknutá. Veľakrát som ho objímala v duchu, vo sne, v terapii... niekedy sa zdalo, že už sa to prelomilo, že prijal moje „náhradné“ objatie a odpustil mi tú nečinnosť vtedy tam na mieste činu, keď duša lietala kdesi nad nami a čakala, že ju objímam. Keď sa mi pred rokom prissil ako anjel, tak zvláštne ma to upokojilo, ostal vo mne pocit, že je o neho postarané, bolo to niečo ako prijatie večnosti a pokoja.

Lenže zároveň platí aj pravda, že kým žijeme, nič nie je večné. Ani pocit istoty, ani pocit spokojnosti (o šťastí nemusím), ani pocit, že všetko je ako má byť... a tak sa mi občas vráti túžba, ktorá je nesplniteľná, ale vynára sa, a ak nemožno objasniť telo, stále sa túžim aspoň nalaďiť na jeho dušu, byť s ňou v nejakom spojení. Dotknúť sa duše, keď to nejde s telom.

A potom sa len pousmejem nad tou túžbou. Som neskromná? Také niečo je nemožné, v duchu nespočetný raz pochovávam túto svoju žiadostivosť. Musí stačiť len predstava... Vzdávam sa. Bože, odpusť, že som v tomto

taká nenásytná, dostala som znamenie, a predsa chcem viac. Nepokojná Desiré...

A potom na druhý deň sa veziem v električke. Je nedeľa a idem do našej Kaplnky. Daniel bude kázať o hlase volajúcom na púšti. Veď to je aj o mne. O mne, ktorá mám v sebe svoju vlastnú púšť, z ktorej volám a volám, a nikdy nevypočutá... lebo nielen psi, ale ani hlas bez viery do neba nepríde...

Pri Mladej garde nastúpia mladí manželia s kočíkom, muž si sadne vedľa mňa cez uličku a otočí kočík k sebe. Medzitým žena cvakne lístky a prisadne si k nemu. Pozerám do kočíka. Sedí tam asi ročné chlapča. Zachytí môj pohľad a spozornie. Pomaly, ako keď sa zväčšuje záber vo filme, pomaly ale nezadržateľne sa začína usmievať. Akoby spoznával niekoho, koho dlho nevidel. Starú lásku...? Spoznáva mňa. Mama mu skladá z hlavičky bielo-modrú prúžkovanú čiapočku, ale chlapča sa nedá vyrušiť a nespúšťa zo mňa oči. Uhýba hlavou pred jej rukou, aby ma mohol vidieť a čoraz viac sa usmieva. Usmieva sa tak zvláštne, nie je to obyčajný bezstarostný detský úsmev, je to sústredený dlhý pohľad plný lásky a poznania, aké malé dieťa nikdy mať nemôže. Vraciam mu úsmev, a vtom mi zovrie hrdlo. Lebo všetko stíchne, všetko stojí, nepočuť ani vtáčika-letáčika, meter odo mňa je úplne na dosah môj syn, môj malý Tomáš, sme v starej električke a usmievame sa na seba, lebo sme šťastní, že sa máme. Nič viac sme nikdy nepotrebovali, len tento pocit. Lásku, cítim lásku, akou nás mal rád ktosi dávno predtým, než sme tu boli, a akou nás má rád stále, a bude, aj keď tu nebudeme. Kdesi v nižšom leveli viem, že idem do Kaplnky a moje telo musí vystúpiť na Račianskom mýte. Stále však sedím úsmevom a slzami dojatia spojená s láskou aj so synom... Bože, vďaka za toľkú milosť.

Soňa Tomašových

potreba istoty ako základ, na ktorom sa dá stavať

... Len som sa chcela uistiť... pre istotu... istotne?
Všimli ste si, ako často takéto spojenia používame?
Potrebu istoty máme v sebe zakorenenú ako pevný základ, na ktorom potrebujeme stavať všetko ostatné.

Túto následnosť si všimol aj Abrahám Maslow a vytvoril hierarchiu potrieb. Vnímal, že najzákladnejšou potrebou sú fyziologické potreby – jedlo, pitie, spánok. Bez nich sa nedá prežiť. Až keď má telo základné potreby naplnené, môže sa dostať k slovu všetko ostatné. Potom je tu – zároveň najzákladnejšia psychologická potreba – potreba bezpečia a istoty.

Čo sa stane, ak padneme do úplnej neistoty? Keď v istej chvíli prestane platiť, že svet je bezpečné miesto, že mám pod kontrolou, čo sa práve deje, a že aj keď sa niektoré veci ľuďom stávajú, mne sa stať nemôžu? Na okamih sa nám pyramída rozsype a ostane len tá základná priečka.

Tú ďalšiu priečku potom budujeme sami – s pomocou blízkych ľudí a niekedy, keď sa to nedarí, alebo bol otras príliš veľký, tak aj s pomocou odborníkov.

Ak ešte ostaneme pri Maslowovej pyramíde, tak si stratu istoty môžeme predstaviť ako prepadnutú priečku, z ktorej sa ťažko buduje to, čo je nad ňou, a z ktorej sa strašne ľahko sklzáva do priestoru pod ňou. Pri tomto balansovaní strácame veľa síl a potom nemáme kapacitu odolávať „nepriateľom“ zvonka – chorľavieme a sme stále unavení.

Myslím, že – možno paradoxne – dôvodom takéhto fungovania je: Boh nechce, aby sme trpeli. Ťažké chvíle sú v našom mozgu pospájané a pripomínajú sa, keď sme v podobnej situácii znova. Dokonca sa veľmi ochotne pospájajú aj s takými udalosťami, ktoré zdanlivo nijako nesúvisia. Až keď sa ťažké udalosti spracujeme, tak sa prestanú pripomínať a minulosť môže (konečne) ostať v minulosti.

V psychotraumatológii, ktorou sa zaoberám, je to trochu ako v detektívke – odhaľujeme a následne zneškodňujeme páchatelia. Robíme to spoločne – ja + klient + Pán Boh, ktorý chce, aby sme sa mali dobre, a tak sa rád pridá a vyvedie človeka z bludiska trápenia do slobody, pre ktorú ho stvoril.

Cesta, ktorou človek prejde, keď prežije niečo ťažké, nie je jednoduchá ani krátka, ale na jej konci sa otvorí iná krajina, ako bola na začiatku – hoci zdanlivo je tá istá, má viac voní, farieb, jasů a je pravdivejšia. (Podobne vnímame jedlo, ktoré prichádza po veľkom hladě, alebo zdravie, ktoré prichádza po ťažkej chorobe.)

Prejdeme tak z neistoty do istoty?

Myslím že neistota nikdy nie je absolútne, lebo niečo isté vždy je – už len to, že dýchame, máme tep...

A istota – tá tiež nemôže byť absolútne, skôr je to túžba, ktorá nás poháňa ako stav, v ktorom sa dá zotrvať.

Predsť však existujú okamihy, keď sme istotu začítli – istotu Boha, ktorý ma pozná, alebo istotu, že toto je Muž/ Žena, s ktorým/ktorou chcem stráviť celý život, a podobne. Asi ich nie je veľa, ale oplatí si ich uchovávať v pamäti a spájať sa s nimi.

Zvlášť v čase, keď istotu strácame a zem pod nohami sa nám rúca. Každá takáto spomienka je potom pevným bodom, o ktorý sa dá oprieť.

Neviem, či sa mi podarilo vyjadriť to, čo som chcela, či som sa len nezamotala...

To, čo by som chcela povedať, je toto:

Potreba istoty je základná potreba a je normálne, že ju máme

Je hnacou silou.

Keď upadneme dlhodobo do neistoty, tak to okrem iného nie je zdravé, a aj preto to treba spracovať, a že s tým Pán Boh, ale aj ľudia v okolí môžu pomôcť.

A že v neistote pomáha pripomínať si chvíle, keď sme zažívali istotu.

Podobne ako Izraeliti si pripomínali každý rok pri slávení Paschy, čo všetko pre nich Boh urobil. Koľko nádeje to do nich vlievalo v časoch strádania a útľaku?!

„Tento deň vám bude pamätným dňom. Budete si ho pripomínať ako slávnosť na počesť Hospodina. Budete ho sláviť z pokolenia na pokolenie ako večné ustanovenie“ (Ex.12,14).

Madla Rjabininová

listy do listov

Milí priatelia,

Film nie je život. Kniha nie je život. Život môže niekedy skončiť ako posledné slová na posledných stranách knihy. Oplatí sa inšpirovať filmom, knihami, hudbou, umením. A inšpirovať sa znamená vidieť, vnímať, počúvať, ale najmä rozmyšľať. A bude sa tak diať aj naďalej na týchto stranách, ktoré napĺňal Juraj. Vďaka priate-

ľom, vďaka vám, ktorí budete mať chuť sa podeliť so svojimi inšpiráciami – svojimi „listami“ pre naše Listy. Píšte a posielajte na e-mail: kusnierikova.natalia@gmail.com.

Vďaka.

Natália

filmovô

nepozvaný hosť (The Visitor; USA 2007; réžia: Thomas McCarthy, 104 min.)

Walter, vdovec a profesor ekonomiky v strednom veku, nenachádza vo svojom živote žiadne potešenie. Práca ho nebaví, k študentom nemá vzťah a mešká s písaním knihy. Na príkaz nadriadeného odcestuje prezentovať príspevok na vedeckú konferenciu do New Yorku. Keď sa večer vráti do svojho starého bytu na Manhattane, čaká ho prekvapenie: nachádza v ňom dvojicu nelegálnych imigrantov, Tareka zo Sýrie a jeho partnerku Zainab zo Senegalu. Nejaký podvodník im prenajal Walterov byt. Dvojica sa v chvate balí a vo Walterovi sa prebudí súcit: ponúkne im, aby niekoľko dní zostali. Od tohto momentu sledujeme opatrné, ale obohacujúce stretnutie dvoch svetov: vyhorený učiteľ sa nechá inšpirovať Tarekom, ktorý ho učí hrať na djembe. Ta-

rek a Zainab spoznávajú súcit v prostredí, kde by ho nečakali. Vďaka bubnovaniu objavuje Walter hlbšie spojenie s emóciami. Prebúdza sa v ňom radosť, ktorú v akademickom prostredí, a najmä po smrti manželky stratil. Novú nádej a pomalý vznik priateľstva však naruší realita: na stanici metra Tareka zatýkajú a odvádzajú do imigračného centra v Queensse. Walter začína bojovať. Najme si právnika a snaží sa dosiahnuť, aby Tareka nevyhostili do Sýrie.

Snímka Nepozvaný hosť tematizuje atmosféru sveta po útokoch 11. septembra. Strach o prežitie, neurčitý pocit ohrozenia a bezmocnosť tvárou v tvár justičnému systému, ktorý nedokáže zohľadniť jedinečný osud človeka. V tomto prostredí sa rodí ľudské gesto. Príbeh plynie v rozvážnom, hlbavom tempe, čo divákovi uľahčuje ponor do situácie. Režisér kladie do kontrastu život, ktorý usychá v istotách, a dobrodružstvo neistoty, ktoré sa môže opierať len o dôveru a risk. Bude však dobrá vôľa stačiť na prekonanie múrov izolácie? Ku koncu sa individuálna dráma Waltera stáva symbolom hlbšej sociálnej drámy. Nachádza svoje vyjadrenie v osamelých úderoch na djembe, ktoré sa rozlieha neosobným priestorom stanice metra.

Film sa stretol s veľkým kritickým ohlasom a získal niekoľko ocenení, okrem iného cenu za najlepšiu réžiu v súťaži Independent Spirit Award.

Alex Plencner

hádzať „sväté“ kamene _ homília 10. 7. 2016

_ Jean- Yves Leloup:

„Jednou z drám súčasného človeka je to, že stratil srdce. Medzi hlavou a pohlavím je prázdno. Zavše je tam nesmierna nostalgia... Často však prechádzame od chladných analýz k tým najneuváženejším pudovým výkyvom. Človek sa ocitá čoraz väčšmi v stave schizofrénie, pretože prišiel o svoje integrujúce a ‚personalizujúce‘ centrum svojho bytia, srdce.“

_ Ján 8, 1-12

Ježiš odišiel na Olivovú horu. Ale zavčas ráno sa vrátil do chrámu a všetok ľud sa hrnul k nemu. Sadol si a učil ich. Tu zákonníci a farizeji priviedli ženu pristihnutú pri cudzoložstve, postavili ju do prostriedku a povedali mu: „Učiteľ, túto ženu pristihli priamo pri cudzoložstve. Mojžiš nám v zákone nariadil takéto ženy ukameňovať. Čo povieš ty?“ Ale to hovorili, aby ho pokúšali a mohli ho obžalovať. Ježiš sa zohol a prstom písal po zemi. Ale keď sa ho neprestávali vypytovať, vzpriamril sa a povedal im: „Kto z vás je bez hriechu, nech prvý hodí do nej kameň.“ A znovu sa zohol a písal po zemi. Ako to počuli, jeden po druhom – počnúc staršími – sa vytrácali, až zostal sám so ženou, čo stála v prostriedku. Ježiš sa vzpriamril a opýtal sa jej: „Žena, kde sú? Nik ťa neodsúdil?“ Ona odpovedala: „Nik, Pane.“ A Ježiš jej povedal: „Ani ja ťa neodsudzujem. Choď a už nehreš!“

A Ježiš im za sa povedal: „Ja som svetlo sveta. Kto mňa nasleduje, nebude chodiť vo tmách, ale bude mať svetlo života.“

Prečítali sme si text z Jánovho evanjelia, z ôsmej kapitoly. Známy príbeh s príchudou bulváru. Vystupuje v ňom žena, ktorá bola neverná svojmu mužovi a za tento čin bola podľa Mojžišovho zákona hodná trestu smrti ukameňovaním.

Aby sme pochopili súvislosti, potrebovali by sme si prečítať celú siedmu a ôsmu kapitolu takpovediac jedným dychom. Prerozprávam najprv udalosti, ktoré sú popísané v siedmej kapitole: Je po žatve. Židia z Judska aj z Galilei putujú do Jeruzalema. Niekoľko dní budú bývať v stanoch a pripomínať si putovanie svojich predkov púšťou. Davy prichádzajúce do Jeruzalema sa pýtajú na Ježiša z Nazaretu. Kde je? Chcú ho počuť. Ježiš prichádza do Jeruzalema až v druhej polovici Sviatkov stánkov. Vie, že pre elitu národa, to znamená pre farizejov a zákonníkov, nie je v Jeruzaleme vítaným návštevníkom. Vyučuje v chráme, v biblii sa píše, že učí zástupy.

Zákonníci a farizeji pozorujú Ježišovu činnosť z tej správnej vzdialenosti. Neznižujú sa k priamemu dialógu s nejakým tesárom z Nazaretu. Podľa nich je nevzdelaný: „Ako zná Písma, keď sa neučil?“ Mnohí ľudia zo zástupu uverili a hovorili (verš 31, kap. 7) „Keď príde Kristus, či bude činiť viac znamení, ako činil tento?“

Ježišovu činnosť považujú zákonníci za nebezpečnú, jeho slová ich provokujú, dráždia, urážajú. Nečudujme sa im. Na adresu zákonníkov a farizejov Ježiš z Nazaretu totiž povedal toto (verš 19 zo 7. kapitoly): „Či vám Mojžiš nedal zákon? A nikto z vás neplní zákon, preto ma chcete zabiť.“ Tí, ktorí majú v rukách moc, tí, ktorí majú najlepšie naštudované zákony, tí, ktorí sa najviac zo všetkých snažia dodržiavať literu zákona – zákonníci – tí sú Ježišom priamo obvinení, že neplnia zákon. Zákonníci zareagovali z pozície svojej moci. Poslali svojich podriadených, aby Ježiša zatkli.

K zatknutiu Ježiša však nedôjde, pretože tí, ktorí majú Ježiša zlapať, v Ježišovej blízkosti načúvajú tomu, čo hovorí, páči sa im to, oslovuje ich to. Dôjde k vedomému neuposlúchnutiu nadriadených. Pred svojimi nadriadenými sa bránia takto (verš 46 zo 7. kap. Jánovho evanjelia): „Nikdy človek nehovoril tak, ako tento.“

Farizeji obvinili svojich podriadených, že sa nechali zviest' a zástup Ježišových poslucháčov nazvali prekliatym. Jeden z farizejov, Nikodém, ten, ktorý už predtým prišiel potajme k Ježišovi, navrhne svojim kolegom, aby išli za Ježišom a porozprávali sa s ním. Vo verši 51 čítame Nikodémove slová: „Či náš zákon súdi človeka, žeby ho prv nevypočul a nevedel, čo robí?“

Nikodémov návrh je prijatý, vzniká plán priamej konfrontácie s Ježišom z Nazaretu. Plán je priam geniálny, príprava dôsledná. Všetko stihli vymyslieť za jednu noc. Ich nápad je takýto:

Mojžišov zákon hovorí, že cudzoložníkov treba ukameňovať. Vládnuci Rím s týmto zákonom nesúhlasí. Dohromady je to pasca, z ktorej niet úniku. Ježiš buď nedodržuje zákon Mojžišov, a je teda vinný. Alebo nedodržuje zákony Rímskej ríše – a opäť je vinný. Zákonníci sa pravdepodobne tešili na to, ako dobehnú tesára z Nazaretu a ako obrátia pozornosť ľudu na seba. Téma cudzoložstva je predsa pútavá aj pre široké masy, ktoré by náročnej teologickej debate neporozumeli. Treba nájsť tému, ktorá sa bude ľahko šíriť od ucha k uchu. Aby to nebola len akademická diskusia, ale zážitkové vyučovanie, treba nájsť skutočnú živú cudzoložnicu. Ostáva tajomstvom, ako zákonníci vedeli, kde treba hľadať. Rovnako zostáva tajomstvom, prečo nepriviedli aj cudzoložníka.

Náš príbeh z ôsmej kapitoly Jánovho evanjelia sa začína deň po Sviatkoch stánkov. Ježiš od včasného rána učí v chráme. O poslucháčov nemá núdzu. Zrazu prichádzajú zákonníci a farizeji, práve tí, ktorí sa až doposiaľ vyhýbali priamej konfrontácii s Kristom. Prerušujú vyučovanie, menia tému. Vedú so sebou ženu, ktorú pristihli pri nevere. Pozornosť davu, ktorá bola predtým sústredená na Ježišov výklad, sa obracia na ženu. Neverná žena ako návnada, na ktorú chcú chytiť Ježiša; neverná žena ako obraz hriechu, pri ktorom zákonníci chcú zažiariť ako symbol svätosti; neverná žena ako štít, ktorým sa má zastrieť hnev, ješitnosť, nepriateľstvo, podráždenie, napätie i skutočné úmysly zákonníkov a farizejov; ako závoj či maska na túžbu zabiť Ježiša; žena ako kosť hodená na ulicu a čakajúca na dľaň, čo vrhne kameň; ako ochrana pred priamym stretnutím s Kristom tvárou v tvár.

Jeden zo zákonníkov prehovorí k Ježišovi: „Učiteľ, túto ženu pristihli priamo pri cudzoložstve. Mojžiš nám v zá-

kone nariadil takéto ženy ukameňovať. Čo povieš ty?“ Ježiš nevenuje pozornosť žene. Nenecháva sa chytiť do pasce prichystanej zákonníkmi a farizejmi. Nevenuje pozornosť žene a zdanlivo nevenuje pozornosť ani jej žalobcom. Píše do piesku. Ticho, bez slov presúva pozornosť prítomných od ženy a presúva ju k skutočnému problému, ktorým bol vzťah farizejov a zákonníkov k Bohu.

Čo píše Ježiš?

Podľa mňa píše to, na čo má právo jedine On, Boží Syn. Kreslí kópiu dosiek s desatorom. Tých dvoch dosiek, ktoré doniesol Mojžiš z vrchu Sinaj. Tých dosiek, ktoré neboli napísané ľudskou rukou, ale Božou.

Ježiš pripomína zákonníkom tie zákony, ktoré sú nad Mojžišovými zákonmi. Zákony, ktoré dal Boh Mojžišovi. Zákony, ktoré majú vpísané do srdca. Zákony, nad ktorými mali premýšľať počas Sviatkov stánkov. Zákony, ktorých základným bodom je sám Boh.

V blízkosti Ježišovej dochádza k zázraku. K zázraku, ktorý je možno väčší ako zázrak premenenia vody na víno či zázrak uzdravenia slepého: Mužom sústredeným na vlastný imidž svätosti, na kariéru, úspech, postavenie v spoločnosti je dovolené nazrieť do vlastného vnútra a v tichu začuť hlas vlastného svedomia a zostúpiť na to miesto, kde sa človek stretáva s Bohom. Konečne prežívajú skutočnú slávnosť stánkov.

Mocným mužom zákona je umožnené zažiť to, čo prežíval Mojžiš v Božej prítomnosti, dotyk ruky Božej. Svetlo sveta, ktorým je sám Ježiš, zasvietilo v ich vnútornom svete. Svetlo pravdy osvietilo ich svedomie a každý z nich hľadiac na to, čo písal Ježiš, videl vlastnú zbierku omylov, chýb, prešľapov, hriechov. Zo vzťažnej sústavy posvätného egoizmu boli presunutí do vzťažnej sústavy spojenej s Pravdou, Láskou, Súcitom. Toto bola pre farizejov taká zmena uhlu pohľadu na seba samého, že sa to až nedalo vydržať. Ježiš im povedal: „Kto z vás je bez hriechu, nech prvý hodí do nej kameň.“

Zákonníci a farizeji postupne po jednom odchádzajú. Všetci žalobcovia odišli. Žena neodišla. Neodišla napriek tomu, že mohla odísť. Nezmohla sa ani na „Ďakujem, že si mi zachránil život.“ Aha, sme v židovskom svete, žena nemala právo osloviť cudzieho muža. Prehovoril Ježiš: „Ani ja ťa neodsudzujem. Choď a nehréš viacej.“

Po odchode ženy sa Ježiš prihovára davu slovami: „Ja som svetlo sveta“ Trefný komentár či vysvetlenie k predchádzajúcim dejom.

To, čo sa dialo s tou ženou potom, to nevieme

To, čo sa udialo so zákonníkmi a farizejmi, to môžeme sledovať v ďalšom texte v 8. kapitole Jánovho evanjelia. Veľmi rýchlo sa pozviechali zo stretnutia z Kristom. Hovorila som, že došlo k zázraku. Lenže voda sa nemôže rozhodnúť, či chce alebo nechce byť vínom. A slepý žiadal o uzdravenie. Ale farizeji o zázrak premeny, obrátenia, znovuzrodenia – až na niekoľko výnimiek – nestáli. Prišli síce k Ježišovi tak blízko, že nemohli nepocítiť Jeho moc, vstúpili do Jeho svetla, ale svetlo v duši odmietli. Nepotrebovali žiadne novinky. To, čo vyštudovali, vybudovali, dosiahli vlastným úsilím, to im stačilo. Prijat' niečo od akéhosi tesára z Nazaretu, ktorý nebol v škole u žiadneho známeho rabína? Dialóg farizejov a zákonníkov s Ježišom pokračuje. Téma už nie je bulvárna. Ale nie je to ani téma, v ktorej by otvárali svoje srdce. Hlas srdca, hlas svedomia je umlčaný. Pýtajú sa ho: Kto si? Ježiš hovorí pravdu. Ale pravda je taká šokujúca, až je pre vzdelancov neprijateľná. Ôsma kapitola Jánovho evanjelia sa končí pokusom o ukameňovanie Ježiša. Nakoniec vychádza najavo, koho chceli tí mocní muži Jeruzalema zlikvidovať.

Už som o farizejoch a zákonníkoch povedala veľa negatívneho. Cítim potrebu ich obhájiť a venovať pozornosť ich pozitívnym stránkam.

Boli to vzdelaní ľudia, ctížiadostiví, s pevnou vôľou, úspešní, s odvahou vládnuť a niesť zodpovednosť za národ. Boli strážcami tradície, strážcami morálky. Predstavte si: od detstva pracne budujete svoj svet, učíte sa rozlišovať, čo je správne a čo je nesprávne, čo sa smie a čo sa nesmie, či je dobré a čo je zlé, kto je dobrý a kto je zlý. A váš systém funguje, darí sa vám. Ste zjavne lepší ako henten aj tamten. Systém je síce statický, ale je úplne zrozumiteľný, je funkčný. A zrazu príde tesár z Nazaretu a volá na Cestu, zo statického systému do dynamického, zo systému, v ktorom je už dávno rozhodnuté, čo je dobré a čo zlé, do systému, kde sa treba vždy znova a znova rozhodovať, a dokonca aj srdcom, a nie podľa schém. Do systému, v ktorom vždy treba niečo meniť. Kto by toto riskoval, ak patrí medzi úspešných? Kto by menil systém, ktorý funguje?

Ďalšou pozitívnou stránkou, ktorú vnímam na farizejoch, je to, že dovedli hriešnika k Ježišovi. A hriešnik mohol v blízkosti Pána prežiť obrátenie, zmenu. Aj farizeji vedia do viesť hriešnikov k Ježišovi.

Ukameňovanie. Ako je to s tým kameňovaním? V na-

šom príbehu je pokus o ukameňovanie dvoch jedincov: jednak tej nevernej ženy a jednak toho provokujúceho Ježiša.

Trúfnem si povedať, že snáď v každej firme, aj svätej firme, sú dve skupiny – ako sa hovorí – na odstrel: čierne ovce a biele vrany. Spoločný nepriateľ – to je niekedy to jediné puto spájajúce či vytvárajúce skupinu.

Kameňujeme, samozrejme, inovovanými metódami, tak nepriamo diskriminujeme, napríklad šikanujeme, alebo aspoň vraždíme tým správnym pohľadom:

- jednak tých slabých, čo svoju hriešnosť nevedia zamaskovať do požadovaného outfitu svätosti, a aj tých iných, ktorým proste nerozumieme a nechceme im porozumieť;
- a jednak tých, čo majú odvahu hovoriť pravdu, prebúdzajú svedomie, zastať sa slabých, teda tých, čo sú skutočne svätí.

Urobme si malý test: Poviem meno a vy sami si určte, do ktorej skupiny patrí daný človek, teda či je bielou vranou alebo čiernou ovcou a akým spôsobom bol alebo je kameňovaný a kým. Tak napríklad: Majster Ján Hus, Majster Eckhart, Anton Srholec, Monika Lewinsky.

Je celkom poučné byť tým hriešnikom, ktorého, obrazne povedané, kameňuje okolie všelijakými formami. Neraz až vtedy človeku dôjde, do koho a kedy aj on sám hádzal kamene opovrhnutia, a ani si to neuvedomoval. Takýto zážitok mení uhol pohľadu na množstvo vecí, podporuje rast empatie.

Ak však „kameňovanie“ trvá príliš dlho, alebo je príliš intenzívne, život utopený v pocite hanby sa stáva neznesiteľným. Ježiš nás vyzýva, aby sme boli ako on. Aby sme mali odvahu byť svetlom sveta, prebúdzajú svedomie, prebúdzajú súcit.

Ďakujem všetkým bielym vranám, ktoré odvážne bránia vojnových utečencov, menšiny, chudobných, bezdomovcov, prebúdzajú svedomie, volajú po súcite.

My všetci, ktorí sa snažíme žiť čo najlepšie, sme v nebezpečenstve, že spadneme do pasce zákonníctva a farizejstva. Prosme nášho Pána, aby v okamžikoch, keď je blízko a zjavuje nám našu biedu, sme pred ním neušli. Prosme Pána, aby nás nespájalo nepriateľstvo k čiernym ovciam a bielym vranám, ale aby nám spájala Láska, Empatia a Porozumenie.

Jana Camara